

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

Микола АФАНАСЬЄВ
№02071211

Основи соціальної політики

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	23 «Соціальна робота»
Спеціальність	232 «Соціальне забезпечення»
Освітній рівень	перший (бакалаврський) рівень
Освітня програма	Управління соціальною сферою

Статус дисципліни	базова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Завідувач кафедри
економіки та соціальних наук

 Галина НАЗАРОВА

Харків
2020

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри *економіки та соціальних наук*
Протокол № 1 від 26.08.2020 р.

Розробник:
Аграмакова Наталія Володимирівна, к.е.н., доц. кафедри економіки та соціальних наук

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Сучасний стан розвитку України супроводжується появою гострих соціально-економічних проблем, які спричиняють серйозні зміни якості життя населення, що виявляється в скрутному економічному становищі населення країни, погіршенні фізичного здоров'я, скороченні середньої тривалості життя, збільшенні диференціації доходів різних груп населення, погіршенні соціальної захищеності, соціального забезпечення, зниженні реальної заробітної плати, середньої пенсії, розвитку небезпечної ситуації в галузях соціальної сфери тощо. Відсутність системного підходу до формування державної соціальної політики, державних соціальних гарантій, сучасного інструментарію вибору пріоритетів соціальної політики та механізмів її реалізації призвела до фрагментарності розв'язання нагальних соціальних проблем. Більшість заходів соціальної політики мають декларативний характер й у повному обсязі не реалізовані. Це обумовило актуальність ґрунтовного вивчення дисципліни «Основи соціальної політики».

Навчальна дисципліна «Основи соціальної політики» належить до базових навчальних дисциплін професійного циклу.

Мета навчальної дисципліни: формування у студентів системних професійних та соціально-особистісних компетентностей і уявлень щодо використання методичного апарату та інструментарію соціальної політики з урахуванням їх специфіки на сучасному етапі розвитку економіки України та оволодіння навичками прийняття оптимальних управлінських рішень в умовах ринкових відносин.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	2
Семестр	4
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	іспит

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Трудове право	Економіка праці та соціально-трудова відносини
Соціологія	Менеджмент
Демографія	Соціальне підприємництво
Людський розвиток	Консультації у соціальній сфері
Управління конфліктами	Теорія соціальної роботи соціального забезпечення
	Методи нарахування соціальних виплат

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
Здатність до розуміння теоретичних засад соціальної політики, принципів її функціонування та регулювання	Вміти обирати модель соціальної політики, яка та відповідає сучасним тенденціям та управляти нею
Здатність до розуміння функціонування та регулювання системи соціального захисту	Вміти формулювати елементи системи соціального захисту та соціальні ризики, які формують напруження серед соціально вразливих верств населення та посилюють навантаження на Державний бюджет України

Компетентності	Результати навчання
Здатність визначати необхідність використання державних соціальних стандартів та гарантій, їх компонентів в залежності від ситуації	Вміти застосовувати соціальні стандарти та гарантії у відповідності до рівня їх задоволення, сфери застосування, сфери впливу, рівня правової регламентації
Здатність до правового захисту соціальних прав людини на міжнародній арені, національному та локальному рівнях	Вміти використовувати норми соціального права для захисту інтересів суб'єктів соціального захисту
Здатність до регулювання питань щодо соціального захисту економічно активного населення	Вміти регулювати державну політику у сфері зайнятості населення, гарантій держави щодо захисту прав громадян на працю та реалізації їхніх прав на соціальний захист
Здатність до розуміння сутності та особливостей функціонування соціально-трудова відносин та соціального партнерства	Вміти розуміти причини соціально-трудова конфліктів, використовувати потрібну тактику та стратегію у конфлікті
Здатність до розуміння принципів реалізації загальнообов'язкового державного соціального страхування	Вміти організовувати та управляти інститутами загальнообов'язкового державного соціального страхування, забезпечувати реалізацію соціальних послуг та матеріального забезпечення за кожним видом страхування
Здатність до розуміння принципів надання соціальних послуг соціально вразливим верствам населення	Вміти роз'яснювати та надавати соціальні певним вразливим верствам населення: внутрішньо переміщеним особам, бездомним особам, засудженим, людям похилого віку, молоді та іншим
Здатність до регулювання питань щодо соціального захисту осіб з обмеженими можливостями	Вміти роз'яснювати та надавати соціальний захист особам з обмеженими можливостями
Здатність до регулювання питань соціального захисту та державної допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим та багатодітним сім'ям в Україні	Вміти роз'яснювати та надавати соціальний захист та державну та недержавну допомогу сім'ям з дітьми, малозабезпеченим та багатодітним сім'ям в Україні
Здатність до регулювання молодіжної політики та забезпечення гарантій соціального захисту молодим громадянам	Вміти роз'яснювати та надавати соціальний захист, державну та недержавну допомогу молодим громадянам
Здатність до регулювання молодіжної політики та забезпечення гарантій соціального захисту людям похилого віку	Вміти роз'яснювати та надавати соціальний захист, державну та недержавну допомогу людям похилого віку
Здатність до розуміння функціонування недержавних інститутів соціального захисту	Вміння створювати та управляти недержавними інститутами соціального захисту, надавати гуманітарну допомогу
Здатність до розуміння функціонування соціально відповідального бізнесу	Вміння створювати та регулювати соціально відповідальний бізнес, впроваджувати відповідні інструменти та практики, формувати соціальний звіт

Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль № 1.

Теоретичні засади та пріоритети державної соціальної політики

Тема 1. Соціальна політика як наука і навчальна дисципліна

1.1. *Сутність соціальної політики.* Категорія “соціальна політика”. Соціальний інститут. Класифікація визначень соціальної політики держави. Мета, завдання, об’єкт, суб’єкти соціальної політики.

1.2. *Принципи соціальної політики.* Принцип пріоритету соціальних інтересів людини. Принцип соціальної справедливості. Принцип соціальної відповідальності. Принцип єдності об’єктивного і суб’єктивного в її реалізації. Принцип комплексності її реалізації. Принцип активного характеру. Принцип єдності централізованих та децентралізованих засад у реалізації соціальної політики.

1.3. *Моделі соціальної політики.* Ліберальна. Консервативно-корпоративістська. Соціально-демократична.

Тема 2. Державна політика у сфері соціального захисту населення України

2.1. *Сутність та система соціального захисту населення України.* Поняття «соціальний захист» в міжнародних актах, актах національного законодавства, в науковій та навчальній літературі. Мета, завдання, об’єкт, суб’єкт, інструменти соціального захисту. Система соціального захисту та її складові: соціальне страхування, соціальна допомога, соціальні послуги. Методологічні принципи.

2.2. *Соціально вразливі верстви населення.* Вразливі групи населення. Складні життєві обставини та чинники, що їх зумовлюють. Соціальний захист вразливих верств населення.

2.3. *Сутність та основні види державних соціальних допомог.* Сутність «соціальної допомоги». Категорії громадян, яким надається соціальна допомога: інваліди та інші особи, які не мають права на пенсію; інваліди з дитинства та діти-інваліди; малозабезпечені сім’ї; сім’ї з дітьми; внутрішньо переміщені особи. Принципи надання допомоги: категорійний і адресний. Система державної соціальної допомоги в Україні.

Тема 3. Державні соціальні стандарти і гарантії

3.1. *Поняття, мета встановлення, принципи формування державних соціальних стандартів.* Визначення державних соціальних стандартів, їх компоненти. Основні риси державних соціальних стандартів. Державні соціальні стандарти в сфері соціального забезпечення. Аспекти державних соціальних стандартів. Мета та завдання державних соціальних стандартів. Принципи державних соціальних стандартів. відповідно до рівня правової регламентації та суб’єктів стандартизації.

3.2. *Система і класифікація соціальних нормативів.* Класифікація соціальних нормативів за характером задоволення соціальних потреб та за рівнем їх задоволення. Сфера застосування державних соціальних стандартів і нормативів. Соціальні стандарти та нормативи залежно від сфери впливу. Соціальні стандарти та нормативи відповідно до рівня правової регламентації та суб’єктів стандартизації.

3.3. *Прожитковий мінімум як базовий державний соціальний стандарт.* Сутність прожиткового мінімуму. Закон України «Про прожитковий мінімум». Диференціація прожиткового мінімуму залежно від вікового критерію або ж залежно від соціальної та демографічної групи особи. «Методика визначення прожиткового мінімуму на одну особу та для осіб, які відносяться до основних соціальних і демографічних груп населення». Прожитковий мінімум 2020. Сфери застосування прожиткового мінімуму.

3.4. *Застосування державних соціальних стандартів та нормативів у сфері соціального забезпечення.* Соціальні норми пенсійного забезпечення (мінімальні та

максимальні розміри пенсій) та соціальної допомоги. Державні соціальні нормативи в сфері соціального обслуговування. Перелік державних соціальних нормативів у сфері соціального обслуговування. Порядок розроблення державного стандарту соціальної послуги.

3.5. *Державні соціальні гарантії.* Категорія «соціальні гарантії». Державні соціальні гарантії. Види державних соціальних гарантії: основні державні соціальні гарантії та інші державні соціальні гарантії. Окремі види державних соціальних гарантії. Мінімальний розмір заробітної плати. Мінімальний розмір пенсії за віком. Мінімальна пенсія. Неоподаткований мінімум доходів громадян. Податкова соціальна пільга.

Тема 4. Нормативно-правова база соціальної політики

4.1. *Поняття та загальна характеристика права людини на соціальний захист.* Сутність «права на соціальний захист». Зміст конституційного права. Характеристика змісту права на конкретний вид соціального захисту. Зміст права на соціальний захист. Обсяг права людини на соціальний захист. Межі права на соціальний захист.

4.2. *Конституційні соціальні права людини.* Конституційні норми соціального захисту. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина.

4.3. *Право на соціальний захист у міжнародно-правових актах.* Правові акти, що прийняті міжнародним співтовариством. Міжнародні соціальні стандарти та їх групи. Міжнародні стандарти в сфері соціального захисту. Основні параметри міжнародного стандарту щодо соціального захисту. Міжнародні акти що є основою основних форм і джерел права соціального захисту.

4.4. *Національні нормативно-правові акти в системі соціального захисту.* Закони як форма права соціального захисту. Конституція України як основний закон Української держави. Закони, що стосуються сфери загальнообов'язкового державного соціального страхування та недержавного пенсійного страхування. Закони, що стосуються надання державної соціальної допомоги. Закони, що стосуються порядку надання соціальних послуг. Підзаконні акти як форма права соціального захисту.

4.5. *Локальні нормативні правові акти як форма права соціального захисту економічно активного населення.* Локальні акти нормативного характеру. Локальні ненормативні акти.

Тема 5. Державна соціальна політика у сфері праці

5.1. *Сутність соціального захисту економічно активного населення.* Сутність поняття «Соціальний захист економічно активного населення». Економічно активне населення.

5.2. *Державна політика у сфері зайнятості населення.* Реалізація державної політики у сфері зайнятості населення, гарантії держави щодо захисту прав громадян на працю та реалізації їхніх прав на соціальний захист від безробіття Міністерством соціальної політики. Державна служба зайнятості. Захист молоді на ринку праці. Мінімальна заробітна плата. Мінімальні гарантії держави з точки зору соціального захисту економічно активного населення.

5.3. *Регулювання міграції населення з метою забезпечення соціального захисту трудових мігрантів.* Міграційні трудові потоки населення. Ліцензування посередницької діяльності з працевлаштування за кордоном. Нормативно-правове регулювання регулювання міграції населення.

Тема 6. Соціальне партнерство та соціально-трудові конфлікти

6.1. *Сутність СТВ.* Загальна характеристика їх системи. Сутність, характеристика та елементи СТВ як системи. Характер взаємодії сторін та суб'єктів соціально-трудова відносин. Характеристика рівнів (індивідуальний, колективний, змішаний), предметів, принципів і типів (патерналізм, соціальне партнерство, дискримінація, конфлікт) СТВ.

6.2. *Сутність соціального партнерства та суб'єкти соціального партнерства.*

Передумови виникнення соціального партнерства та його принципи. Роль МОП у розвитку соціального партнерства. Суб'єкти соціального партнерства. Принцип «трипартізму» в соціальному партнерстві. Правові та організаційні проблеми становлення соціального партнерства в Україні.

6.3. Сутність та управління трудовими конфліктами соціально-трудої сфері. Сутність трудових конфліктів. Управління трудовими конфліктами. Категорії конфліктів: індивідуальна та колективна трудова суперечка. Модель конфлікту. Модель конфлікту як процесу. Тактика поведінки в конфлікті. Стратегія поведінки в конфлікті.

Тема 7. Політика у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування

7.1. Основні поняття загальнообов'язкового державного соціального страхування. Сутність «Загальнообов'язкового державного соціального страхування». Принципи, суб'єкти та об'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування.

7.2. Організація та управління загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням. Страхові фонди як органи, які здійснюють керівництво та управління за визначеними законом видами загальнообов'язкового державного соціального страхування. Управління страховими фондами. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

7.3. Види соціальних послуг та матеріального забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням. Види соціальних послуг та матеріального забезпечення за кожним страхуванням: пенсійне страхування; страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності; медичне страхування; страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності; страхування на випадок безробіття; інші види страхування, передбачені законами України.

7.4. Зарубіжний досвід соціального страхування. Державні пенсійні моделі. Модель соціального страхування Бісмарка. Універсальна соціальна модель для громадян. Англо-американська модель «залишкового добробуту». Пенсійне забезпечення населення в Німеччині. Пенсійна система Франції та Італії. Пенсійні системи США і Великобританії тощо.

Змістовний модуль № 2. Соціальна політика по відношенню до окремих вразливих верств населення

Тема 8. Основні напрями та шляхи реалізації соціальної політики щодо соціально вразливих верств населення

8.1. Соціально вразливі верстви населення. Вразливі групи населення. Складні життєві обставини та чинники, що їх зумовлюють. Соціальний захист вразливих верств населення.

8.2. Соціальні послуги для внутрішньо переміщених осіб (ВПО), а також осіб, котрі проживають на непідконтрольній території, та пересікають лінії зіткнення для отримання послуг на території України. Визначення термінів. Нормативно-правова база. Житлові права. Надання щомісячної адресної допомоги для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату за житлово-комунальні послуги. Виплата грошової компенсації на придбання житла. Захист прав дитини, переміщеної з тимчасово окупованих територій.

8.3. Соціальні послуги щодо окремих соціально вразливих верств населення. Соціальний захист бездомних осіб. Державна підтримка засуджених. Державна підтримка людей похилого віку. Державна молодіжна політика. Державна підтримка жінок.

Тема 9. Соціальна політика по відношенню до людей з обмеженими можливостями

9.1. *Поняття «особа з інвалідністю».* Конвенція ООН про права інвалідів. "Людина з інвалідністю", "дитина з інвалідністю". Європейська соціальна хартія (переглянута) щодо забезпечення осіб з інвалідністю. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». Види соціального захисту осіб з інвалідністю.

9.2. *Моделі інвалідності.* Моральна модель. Благодійна модель. Медична модель. Реабілітаційна модель. Економічна модель. Соціальна модель. Правозахисна модель.

9.3. *Громадські організації осіб з інвалідністю та їх особливості.* Внесок у розвиток відкритого, демократичного суспільства громадських організацій. Історія розвитку міжнародних та українських громадських організацій людей з інвалідністю. Принципи участі громадськості. Рівні участі громадськості.

9.4. *Соціально-побутові та медико-соціальні аспекти захисту осіб з інвалідністю.* Державна програми соціально-побутового, матеріального та медичного забезпечення осіб з інвалідністю: грошові виплати, забезпечення медикаментами, технічними й іншими засобами, а також шляхом надання послуг з медичної, соціальної реабілітації, побутового та торговельного обслуговування.

9.5. *Зайнятість осіб з інвалідністю.* Гарантії щодо зайнятості осіб з інвалідністю (Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»). Право працювати. Система квотування робочих місць. Розвиток нетрадиційних гнучких форм зайнятості осіб з інвалідністю. Нормативне підґрунтя для забезпечення працевлаштування інвалідів. Право на пільгові умови праці.

Тема 10. Державна підтримка сімей з дітьми, малозабезпечених та багатодітних сімей в Україні

10.1. *Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами.* Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми». Підстава для призначення допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами. Матеріальна допомога аспірантам, докторантам, клінічним ординаторам, студентам вищих навчальних закладів I-IV рівня акредитації та професійно-технічних навчальних закладів. Декретна допомога для безробітних.

10.2. *Допомоги при народженні дитини.* Умови щодо надання допомоги при народженні дитини. Документи для призначення допомоги при народженні дитини в органи праці та соціального захисту населення. «Пакет маляка». «Муніципальна няня».

10.3. *Допомога на дітей одиноким матерям.* Право на допомогу на дітей одиноким матерям. Розмір виплат. Документи для одержання допомоги на дітей одиноким матерям до органу праці та соціального захисту населення.

10.4. *Допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням.* Розмір виплат. Документи для одержання допомоги на дітей до органу праці та соціального захисту населення.

10.5. *Державна соціальна допомога інвалідам з дитинства та дітям інвалідам.* Розмір виплат. Документи для одержання допомоги на дітей до органу праці та соціального захисту населення.

10.6. *Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям з дітьми.* Розмір виплат. Розрахунок доходу сім'ї при оформленні допомоги. Розмір доходу, який враховується при оформленні малозабезпеченості. Термін виплати грошової допомоги малозабезпеченим сім'ям. Документи для одержання допомоги на дітей до органу праці та соціального захисту населення.

10.7. *Соціальна допомога по втраті годувальника.* Розмір виплат. Документи для одержання допомоги на дітей до органу праці та соціального захисту населення.

10.8. *Допомога на дітей, батьки яких ухилиються від сплати аліментів.* Розмір виплат. Документи для одержання допомоги на дітей до органу праці та соціального захисту населення.

10.9. *Підтримка багатодітних сімей.* Державна підтримка багатодітних сімей. Указ Президента України «Про заходи щодо поліпшення становища багатодітних сімей». Форми соціального захисту багатодітних сімей. Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо посилення соціального захисту багатодітних і неповних сімей». Заходи та форми соціального захисту неповних та багатодітних сімей.

Тема 11. Державна молодіжна політика та гарантії соціального захисту молодих громадян

11.1. *Молодь на ринку праці як об'єкт соціальної політики.* Соціально-демографічна група «молодь». Соціальна підтримка молоді. Працевлаштування молоді. чинники, що впливають на працевлаштування молоді. Державне регулювання молодіжного ринку праці.

11.2. *Європейська модель регулювання ринку праці.* Світові стандарти забезпечення зайнятості в Європейському Союзі. Європейська соціальна модель. Мета, завдання, основні функції соціальної політики держави в країнах ЄС. Фінансові інструменти ЄС у сфері зайнятості. Основні заходи гнучкої політики зайнятості в ЄС.

11.3. *Досвід країн Європи щодо соціальної підтримки працевлаштування молоді.* Стратегія «Європа-2020». Програма «Молодіжний рух». Основні напрямки програми країн ЄС «Молодіжна гарантія». Стратегії попиту спрямовані на підвищення рівня попиту на ринку праці на молоду робочу силу.

11.4. *Сучасний стан державної молодіжної політики в Україні та визначення напрямів її реформування.* Молодіжна політика як пріоритетний напрям діяльності держави. Програма «Молодь України». Стратегія розвитку державної молодіжної політики. Реформування молодіжної політики в Україні. Дорожня карта реформування молодіжної сфери.

11.5. *Аналіз зайнятості та безробіття молоді на ринку праці України.* Динаміка показників економічно активного населення. Рівень зайнятості населення молодого віку. Проблема молодіжного безробіття. Міграція економічно активного населення України. Активність молоді у міграційних процесах.

Тема 12. Соціальна політика щодо підтримки людей похилого віку

12.1. *Пенсійне забезпечення в Україні. Фінансовий стан Пенсійного фонду.* Сучасна пенсійна система України. Нормативно-правова основа пенсійного забезпечення. Сутність поняття пенсія. Мінімальна пенсія. Пенсійна система. Пенсійне забезпечення. Суб'єкти пенсійної системи та пенсійного забезпечення. Складові багаторівневої системи пенсійного забезпечення.

12.2. *Види пенсій як соціально-економічної категорії та критерії їх призначення.* Характерні риси пенсії. Загальні умови пенсійного забезпечення громадян. Види трудових пенсій: за віком; з інвалідності; у разі втрати годувальника; за вислугу років.

12.3. *Змістовність і завдання реформування пенсійної системи в Україні.* Основні чинники незадовільного функціонування української пенсійної системи: Складна демографічна ситуація та негативні тенденції її розвитку, макроекономічний стан держави, високий рівень «тінізації економіки», значна «тінізація» виплат працівникам, високий рівень трудової міграції, недостатня проінформованість населення щодо проведення пенсійного реформування. Мета реформування пенсійної системи.

12.4. *Зарубіжний досвід пенсійного забезпечення населення.* Загальна тенденція реформування пенсійних систем Європейського Союзу. Основні показники пенсійної системи деяких країн світу. Досвід Німеччини, Греції, Іспанії, Великої Британії, Нідерландів та інших країн.

12.5. *Недержавне пенсійне забезпечення.* Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення». Недержавні пенсійні фонди. Система недержавного пенсійного забезпечення. Причини повільного розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення.

Тема 13. Благодійність та волонтерська діяльність

13.1. *Благодійність.* Сутність благодійності (добročинності). Філантропія. Меценатство. Волонтерство або волонтерська діяльність. Гуманітарна допомога. Соціальне підприємництво. Спонсорство. Гранти. Бенефіціар. Благодійна організація. Види благодійної діяльності. Види благодійної допомоги.

13.2. *Волонтерська діяльність.* Закон України «Про волонтерську діяльність». Сутність волонтерської діяльності. Напрями, шляхи та види волонтерської діяльності.

13.3. *Гуманітарна допомога.* Закон України «Про гуманітарну допомогу». Сутність гуманітарної допомоги. Суб'єкти гуманітарної допомоги: донори (іноземні, вітчизняні) та отримувачі гуманітарної допомоги, набувачі гуманітарної допомоги.

Тема 14. Соціальна відповідальність бізнесу

14.1. *Сутність та структура соціальної відповідальності бізнесу (СВБ).* Визначення соціальної відповідальності бізнесу. Визначення категорії «соціальна відповідальність» на міжнародному рівні. Економічна відповідальність особи (групи, колективу тощо). Правова відповідальність. Екологічна відповідальність. Культурно-етична відповідальність. Філантропічна (благодійність, заступництво нужденним) відповідальність.

14.2. *Характеристика суб'єктів та об'єктів СВБ.* Об'єкти СВБ. Суб'єкти: суб'єкти підприємницької діяльності (фізичні та юридичні особи); органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування; об'єднання роботодавців усіх рівнів; профспілки всіх рівнів; громадські організації, в т.ч. благодійні фонди. Соціальний звіт. Взаємозв'язок рівнів, етапів впровадження та показників оцінки СВБ.

14.3. *Стейкхолдери СВБ.* Держава. Громадськість. Підприємства-конкуренти. Покупці. Бізнес-партнери. Персонал. Власник, топ-менеджери.

14.4. *Соціальний пакет підприємства (установи, організації).* Сутність «соціального пакету». Основні характерні риси соціального пакету. Складові соціального пакету.

Методи навчання та викладання

Серед методів навчання, спрямованих на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти використовуються: проблемні лекції, дискусії, презентації, робота в малих групах, ділові ігри, міні-тренінги.

Порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни "Основи соціальної політики" здійснюється за накопичувальною (100-бальною) системою оцінювання.

Оцінювання здійснюється за такими видами контролю:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового іспиту, відповідно до графіку навчального процесу (максимальна кількість балів – 40, мінімальна кількість балів – 25, за якої іспит вважається складеним).

Поточний контроль включає оцінювання роботи студентів під час:

лекцій: активна робота на парі (1 бал за кожне заняття) за умови відповіді студентом на поставлені викладачем питання, які свідчать про ступінь активну участь в обговоренні теми лекції. Максимальна загальна кількість балів 16.

практичних та семінарських занять:

вирішення компетентнісно-орієнтованих завдань (від 0,5 до 2 балів за завдання) за умови правильного виконання студентом практичних завдань. Кількість завдань – 11, максимальна кількість балів за усі завдання становить 8,5.

презентація, що має бути виконана в середовищі PowerPoint. Максимальна оцінка ставиться за умови наявності не менше, ніж 10 слайдів, які у повній мірі розкривають зміст її теми, та відповідного представлення матеріалів презентації у групі. Загальна кількість презентацій – 2. Максимальна оцінка за одну презентацію – 2,5 балів, а за обидві – 5.

ділова гра, участь у якій максимально оцінюється у 2,5 балів за умови активної участі та правильного вирішення ситуації. Загальна кількість ділових ігор – 3. Максимальна оцінка за участь в одній діловій грі – 2,5 бали, а за три – 6;

колоквіум. Протягом семестру студенти пишуть 2 колоквіуми. Максимальна оцінка за кожен з колоквіумів 8 балів. Максимальна кількість балів за обидва колоквіуми – 16. Перший колоквіум включає теми 1 – 7, а другий колоквіум – теми 8 – 14. Структура колоквіуму: 1) одне теоретичне питання (максимальна оцінка – 2 бал); 2) тестування (3 питань) (максимальна оцінка – 1 бал); 3) практичне завдання (максимальна оцінка 3 бали).

самостійної роботи:

оцінка домашніх завдань, самостійної роботи (від 0,5 до 1 балу за завдання) за умови правильного виконання студентом завдання. Кількість домашніх завдань – 15, максимальна кількість балів за усі домашні завдання становить 8,5.

Підсумковий контроль:

Формою підсумкового контролю є іспит. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей. Кожен екзаменаційний білет складається із 20 тестів та 3 практичних завдань (ситуаційного, діагностичного та евристичного).

Критерії оцінювання екзаменаційних робіт:

тести. Максимальна кількість балів – 14. Кожен тест закритої форми з одиничним вибором та тест закритої форми з множинним вибором оцінюється в 0,5 бали. Кожен тест закритої форми на правильність розрахунків – в 1,5 бали. Тест відкритої форми на доповнення оцінюється в 1 бал;

стереотипне завдання. Максимальна оцінка завдання – 5 балів, із них: 1 – правильний методичний підхід, знання формули для розрахунку; 1 – правильний арифметичний розрахунок показника; 1 – оформлення рішення завдання: розв'язання, одиниці виміру, відповідь; 2 – наявність обґрунтованих висновків та відповіді;

діагностичне завдання. Максимальна оцінка завдання – 9 балів, із них: 2 – правильний методичний підхід, знання формул для розрахунку; 2 – правильний арифметичний розрахунок показників; 2 – оформлення рішення завдання: хід розрахунків, одиниці виміру, необхідні пояснення; 3 – наявність обґрунтованих висновків та відповіді;

евристичне завдання. Максимальна оцінка завдання – 12 балів, із них: 2 – володіння теоретичними знаннями та їх застосування для вирішення поставленої проблеми; 2 – послідовність та аргументованість викладення матеріалу; 2 – застосування творчого підходу до вирішення поставленої проблеми; 2 – оригінальність підходу до виконання завдання та подання результату; 4 – наявність обґрунтованих висновків щодо вирішення поставленої проблеми.

Практичні завдання передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень підготовки і компетентності студента з навчальної дисципліни.

Результат семестрового іспиту оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально

можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на іспиті, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведено в таблиці "Шкала оцінювання: національна та ЄКТС".

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
1	2		3	4
Тема 1. Соціальна політика як наука і навчальна дисципліна	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1.1. Сучасні теорії соціально-класової структури суспільства. 1. 2. Поняття "соціальної держави". Моделі соціальної політики в сучасному суспільстві	Активна робота на парі	1
	Практичне заняття	Практичне заняття 1. Завдання 1.1. Асоціації з поняттям «соціальна політика»	Виконання компетентнісно-орієнтованого завдання	0,5
	Лекція	Лекція за питаннями: 1.3. Сутність соціальної політики. 1.4. Соціальна сфера та її складові	Активна робота на парі	1
	Практичне заняття	Практичне заняття 2. Ділова гра ««Портрет» соціального працівника: професійні та духовно-моральні якості»	Ділова гра	0,5
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу: Підходи до типології соціальної політики. Типи соціальної політики. Шведська модель соціал-демократичної держави добробуту. Держава загального добробуту в соціальне орієнтованій ринковій економіці ФРН. Держава загального добробуту в США.	Перевірка домашніх завдань	0,5	

1	2		3	4
Тема 2. Державна політика у сфері соціального захисту населення України	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Сутність та елементи соціального захисту населення. 2. Поняття, ознаки та види соціальних ризиків. 3. Вразливі групи населення. 4. Сутність та основні види державних соціальних допомог	Активна робота на парі	1
	Практичне заняття	Практичне заняття 3 Завдання 3.1. Психологічний тест «Опитувальник методики «Шкала емоційного відгуку»» (А. Меграбяна і Н. Епштейна) Завдання 3.2. Експрес-опитувальник «Індекс толерантності» Завдання 3.3. Анкета «Що таке толерантність?» Завдання 3.4. Тест комунікативної толерантності (В. В. Бойко)	Виконання компетентісно-орієнтованого завдання	0,5
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Страхові та не страхові ризики. Непрацездатність, види непрацездатності. Юридичні факти, що зумовлюють постійну працездатність. Загальний та спеціальний пенсійний вік. Тимчасова непрацездатність: поняття й порядок її підтвердження. Загальне захворювання як одна з причин інвалідності.	Перевірка домашніх завдань	0,5	
Тема 3. Державні соціальні стандарти і гарантії	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Поняття, мета встановлення, принципи формування державних соціальних стандартів. 2. Система і класифікація соціальних нормативів. 3. Прожитковий мінімум як базовий державний соціальний стандарт. 4. Застосування державних соціальних стандартів та нормативів у сфері соціального забезпечення. 5. Державні соціальні гарантії	Активна робота на парі	1
	Практичне заняття	Практичне заняття 4 Завдання 4.1-4.14 Вирішення ситуаційних завдань щодо надання державних соціальних стандартів та гарантії	Виконання компетентісно-орієнтованого завдання	0,5
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Державні соціальні гарантії, порядок їх визначення та затвердження. Мінімальна заробітна плата та мінімальна пенсія за віком, неоподаткований мінімум доходів громадян, розміри державної соціальної допомоги - базові елементи державних соціальних гарантії.	Перевірка домашніх завдань	0,5	
Тема 4. Нормативно-правова база соціальної політики	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Поняття та загальна характеристика права людини на соціальний захист. 2. Конституційні соціальні права людини. 3. Право на соціальний захист у міжнародно-правових актах. 4. Національні нормативно-правові акти в системі соціального захисту. 5. Локальні нормативні правові акти як форма права соціального захисту економічно активного населення	Активна робота на парі	1
	Практичне заняття	Практичне заняття 5 Завдання 5.1-5.10 Вирішення ситуаційних завдань щодо права на соціальний захист	Виконання компетентісно-орієнтованого завдання	0,5
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Конституція України, закони й підзаконні нормативно-правові акти. Концепція соціального забезпечення населення України як джерело права соціального забезпечення	Перевірка домашніх завдань	0,5	

1	2		3	4
Тема 5. Державна соціальна політика у сфері праці	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Сутність соціального захисту економічно активного населення. 2. Державна політика у сфері зайнятості населення. 3. Регулювання міграції населення з метою забезпечення соціального захисту трудових мігрантів	Активна робота на парі	1
	Практичне заняття	Практичне заняття 6 Завдання 6.1-6.9. Визначення завдань щодо оцінки економічної активності	Виконання компетентнісно-орієнтованого завдання	0,5
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Підготовка до колоквіуму Підготовка до теми за питаннями: Забезпечення рівних можливостей в реалізації права на працю та вільний вибір виду діяльності. Сприяння забезпеченню ефективної зайнятості та розвитку підприємництва. Гарантування добровільності праці, відповідно до чого зайнятість ґрунтується на вільному волевиявленні громадян	Перевірка домашніх завдань	0,5	
Тема 6. Соціальне партнерство та соціально-трудові конфлікти	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Сутність соціального захисту економічно активного населення. 2. Державна політика у сфері зайнятості населення. 3. Регулювання міграції населення з метою забезпечення соціального захисту трудових мігрантів	Активна робота на парі	1
	Практичне заняття	Практичне заняття 7 Завдання 7.1. Ділова гра "Поведінка в конфлікті" Завдання 7.2. Вправа "Конфлікт у транспорті" Завдання 7.3. Вправа "Як вирішувати конфліктні ситуації" Завдання 7.4. Інтерактивний діалог "Конфлікт" Завдання 7.5. Рольова гра "Розподіл сердець"	Ділова гра	3
		Колоквіум	Колоквіум	8
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Підготовка до теми за питаннями: Стан соціального партнерства в Україні та основні напрями його розвитку. Виконання самостійного завдання	Перевірка домашніх завдань	0,5	
Тема 7. Політика у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Сутність соціального захисту економічно активного населення. 2. Державна політика у сфері зайнятості населення. 3. Регулювання міграції населення з метою забезпечення соціального захисту трудових мігрантів	Активна робота на парі	1
	Практичне заняття	Практичне заняття 8 Завдання 8.1-8.2. Визначення розміру єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування Завдання 8.3-8.4. Страхування тимчасової втрати працездатності Завдання 8.5-8.7. Страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання Завдання 8.8-8.10. Медичне страхування Завдання 8.11-8.15. Страхування на випадок безробіття Завдання 8.16-8.18. Пенсійне страхування	Виконання компетентнісно-орієнтованого завдання	0,5
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Підготовка до теми за питаннями: Впровадження єдиного соціального внеску. Особливості розвитку державної системи страхового фонду документації. Реформування системи пенсійного забезпечення. Впровадження державних соціальних стандартів у сфері медичного обслуговування	Перевірка домашніх завдань	0,5	

1	2	3	4	
Тема 8. Основні напрями та шляхи реалізації соціальної політики щодо соціально вразливих верств населення	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Соціально вразливі верстви населення 2. Соціальні послуги для внутрішньо переміщених осіб (ВПО), а також осіб, котрі проживають на непідконтрольні території, та пересікають лінії зіткнення для отримання послуг на території України. 3. Соціальний захист бездомних осіб. 4. Державна підтримка засуджених. 5. Державна підтримка жінок	Активна робота на парі	1
	Семінарське заняття	Семінарське заняття до теми 8 1. Організаційне забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні. 2. Державне регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні. 3. Обґрунтування напрямів підвищення ефективності соціального захисту населення. 4. Напрями роботи з людьми похилого віку в системі соціального забезпечення. 5. Обґрунтування напрямів підвищення якості життя соціально незахищених верств населення.	Доповідь, презентація	2,5
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Підготовка до теми за питаннями: Соціально вразливі категорії населення які потребують екстреної соціальної допомоги. Державна молодіжна політика, її фінансування та гарантії соціального захисту. Соціальний захист інтересів жінок та дітей, які зазнали насилля в сім'ї.	Перевірка домашніх завдань	0,5	
Тема 9. Соціальна політика по відношенню до людей з обмеженими можливостями	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1.Поняття «особа з інвалідністю» та моделі інвалідності. 2.Громадські організації осіб з інвалідністю та їх особливості. 3.Соціально-побутові та медико-соціальні аспекти захисту осіб з інвалідністю. 4.Зайнятість осіб з інвалідністю	Активна робота на парі	1
	Практичне заняття	Тренінг до теми 9. «Основи соціального захисту осіб з інвалідністю». Завдання 9.1. Дослідження питання ідентичності: як вона формує мене. Завдання 9.2 Моделі інвалідності. Презентація та вправи у малих групах. Завдання 9.3. Бар'єри до повноцінної участі людей з інвалідністю у житті суспільства. Завдання 9.4. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю – нові підходи до питань інвалідності. Завдання 9.5. Зобов'язання, які покладає КПІ на уряд держави. Вплив на національну політику	Ділова гра	2,5
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Підготовка до теми за питаннями: Соціально вразливі категорії населення які потребують екстреної соціальної допомоги. Державна молодіжна політика, її фінансування та гарантії соціального захисту. Соціальний захист інтересів жінок та дітей, які зазнали насилля в сім'ї.	Перевірка домашніх завдань	0,5	
Тема 10. Державна підтримка сімей з дітьми, малозабезпечених та багатодітних сімей в Україні.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами 1. Одноразова допомога при народженні дитини. 2. Допомога на дітей одиноким матерям. 3. Допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням. 4. Державна соціальна допомога інвалідам з дитинства та дітям інвалідам. 5. Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям з дітьми. 6. Соціальна допомога по втраті годувальника. 7. Допомога на дітей, батьки яких ухиляються від сплати аліментів. 8. Підтримка багатодітних сімей	Активна робота на парі	1
Практичне заняття	Практичне заняття 10 Завдання 10.1-10.3. Розрахунок державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям з дітьми. Завдання 10.4-10.5. Розрахунок допомоги одинокій матері з урахуванням доходів Завдання 10.6-10.7. Розрахунок допомоги по вагітності та пологах (декретна допомога для безробітних). Завдання 10.8-10.12. Допомога на дітей, батьки яких ухиляються від сплати аліментів Завдання 10.13. Соціальна допомога по втраті годувальника	Виконання компетентнісно-орієнтованого завдання	2	

1	2		3	4
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Підготовка до теми за питаннями: Право на одноразову допомогу при народженні дитини. Право допомоги одного з батьків дитини (усиновлення чи опікуна), які не застраховані у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування. Строк звернення за призначенням допомоги. Допомога для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Призначення допомоги. Підстава виплати допомоги. Розмір допомоги.	Перевірка домашніх завдань	1
Тема 11. Державна молодіжна політика та гарантії соціального захисту молодих громадян	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Молодь на ринку праці як об'єкт соціальної політики. 2. Європейська модель регулювання ринку праці. 3. Досвід країн Європи щодо соціальної підтримки працевлаштування молоді.	Активна робота на парі	1
	Семінарське заняття	Семінарське заняття до теми 11. Сучасний стан державної молодіжної політики в Україні та визначення напрямів її реформування. Аналіз зайнятості та безробіття молоді на ринку праці України	Доповідь, презентація	2,5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Підготовка до теми за питаннями: Психолого-педагогічні передумови успішної інтеграції молоді у суспільстві. Підтримка молоді у складних життєвих ситуаціях. Профілактика асоціальної поведінки, небезпечних захворювань та формування здорового способу життя	Перевірка домашніх завдань	0,5
Тема 12. Соціальна політика щодо підтримки людей похилого віку	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Пенсійне забезпечення в Україні. Фінансовий стан Пенсійного фонду. 2. Види пенсій як соціально-економічної категорії та критерії їх призначення. 3. Змістовність і завдання реформування пенсійної системи в Україні. 4. Зарубіжний досвід пенсійного забезпечення населення. 5. Недержавне пенсійне забезпечення.	Активна робота на парі	1
	Практичне заняття	Практичне заняття 11 Завдання 11.1-11.5. Ситуаційні завдання	Виконання компетентнісно-орієнтованого завдання	2,5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Підготовка до теми за питаннями: Трирівнева система пенсійного страхування. Пенсійне страхування. Накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Застраховані особи. Пенсійний фонд. Його правове становище. Недержавний пенсійний фонд.	Перевірка домашніх завдань	0,5
Тема 13. Благодійність та волонтерська діяльність	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Сутність благодійності та філантропії. 2. Благодійна організація. 3. Види благодійної допомоги. 4. Волонтерська діяльність. 5. Гуманітарна допомога	Активна робота на парі	1
	Практичне заняття	Практичне заняття 12 Завдання 12.1. «Емоційна компетентність» Завдання 12.2 «Конструктивно управляти емоціями – це означає...» Завдання 12.3 «Проблемний клієнт» Завдання 12.4 «Вербалізація негативних емоцій» Завдання 12.5 «Торбинка асоціацій» Завдання 12.6 Мозковий штурм «Причини виникнення конфліктів» Завдання 12.7 «Позитивне та негативне в конфлікті» Завдання 12.8 «Попросити про послугу» Завдання 12.9 «Де вихід?»	Ділова гра	0,5

1	2		3	4
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Підготовка до теми за питаннями: Соціальні та психологічні аспекти волонтерської діяльності. Аналіз практики діяльності волонтерських організацій в Україні: державний та недержавний сектори. Волонтерство в мережі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Взаємодія волонтерів із фахівцями соціально-педагогічної сфери. Волонтерська служба недержавної організації соціальної сфери. Нормативно-правова база волонтерської діяльності Правові норми й законодавча база волонтерського руху в світі та Україні.	Перевірка домашніх завдань	0,5
	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Сутність та структура соціальної відповідальності бізнесу (СВБ). 2. Характеристика суб'єктів та об'єктів СВБ. 3. Стейкхолдери СВБ. 4. Соціальний пакет	Активна робота на парі	1
	Практичне заняття	Семінарське заняття до теми 14. Тенденції розвитку СВБ. Внутрішнє і зовнішнє середовище СВБ. Типи корпоративних соціальних ініціатив Колоквіум	Доповідь, презентація Колоквіум	2,5 8
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Підготовка до теми за питаннями: Підготовка до колоквіуму Концептуальні основи розвитку корпоративної соціальної відповідальності. Вигоди бізнесу від впровадження СВБ. Тенденції розвитку СВБ. Типи корпоративних соціальних ініціатив	Перевірка домашніх завдань	0,5
Іспит				40

Рекомендована література

Основна

1. Бориченко К. В. Соціальний захист сімей з дітьми за законодавством України : монографія / К. В. Бориченко; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". – Одеса : Фенікс, 2015. – 299 с.
2. Зайнятість, праця та соціальний захист населення: вітчизняний та зарубіжний досвід. // За ред. к.е.н., професора Т. М. Кір'ян. – К.: 2017. – 245 с.
3. Інвалідність та суспільство : навчальний посібник / [авт. кол. : Л. Байда, О. Красюкова-Енс, С. Буров, В. Азін та ін.] ; за заг. ред. : Л. Байда, О. Красюкова-Енс. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – 188 с.
4. Соціальна економіка : навчальний посібник / Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова, Ю. В. Сотникова, Н. В. Аграмакова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 275 с.

Додаткова

5. Безкровний О. В. Соціальне страхування : навч. посіб. / О. В. Безкровний, В. І. Аранчій, В. І. Лихопій; Полтав. держ. аграр. акад. – Полтава : ПДАА, 2016. – 219 с.
6. Завора Т. М. Соціальне страхування : навч. посіб. для практик. Занять / Т. М. Завора; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка. – 2-ге вид., змін. й допов. – Полтава : ПолтНТУ, 2016. – 319 с.
7. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. у 2-х ч.; Ч. 1. Сучасні орієнтири та ключові технології / З. П. Кияниця, Ж. В. Петрочко. – К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. – 256 с.
8. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми: посіб. у 2-х ч.; Ч. 2 (Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми) / А. В. Аносова, О. В. Безпалько, Т. П. Цюман та ін. / За заг. ред.: Т. В. Журавель, З. П. Кияниці. – К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. – 352 с.

9. Сташків Б.І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навчальний посібник / Б. І. Сташків. – Чернігів : ПАТ "ПВК "Десна", 2016. – 692 с.

Нормативні документи

10. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування № 16/98-ВР від 04.01.1998 р. // Все про бухгалтерський облік. – 2001. – № 21.

11. Про соціальні послуги : Закон України № 2671-VIII від 17.01.2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>.

12. Про державні соціальні стандарти і державні соціальні гарантії [Електронний ресурс] : Закон України № 2017-III від 05.10.2000 р. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. 498

13. Про Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: закон України від 9 лип. 2003 р. № 1058 – IV зі змінами. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

14. Про затвердження Методики визначення прожиткового мінімуму (від 03.02.2017 № 178/147/31). [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0347-00>

15. Про затвердження Методики комплексної оцінки бідності (від 18.05.2017) [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1785-12>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

16. Соціальний захист та соціальне страхування (спец. 232 - Соц. забезпечення. Аграмакова Н.В., маг. 1 курс) <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=4829>

17. Державний комітет статистики України. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

18. Інститут демографії та соціальних досліджень Національної академії наук України. Режим доступу : <http://www.idss.org.ua/>.

19. Міністерство соціальної політики України. – Режим доступу : http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=146301&cat_id=146273.

20. Пенсійний фонд України. Режим доступу : <https://www.pfu.gov.ua/>

21. Фонд соціального страхування України. Режим доступу : <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/category/918764>

22. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна " Основи соціальної політики" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5605>